

A Way Home Brussels

Een nieuwe coalitie rond thuisloze jongeren

Rapport van de inspiratie- en actiedag – 22/01/2021 – 10 tot 15u

Op vrijdag 22/01/2021 vond de startvergadering van A Way Home Brussels, een intersectoriële coalitie, via een interactieve videoconferentie plaats. Deze coalitie wil thuisloosheid van jongeren en jongvolwassenen in Brussel voorkomen en beëindigen en een antwoord bieden op de vele behoeftes van deze jongeren. A Way Home is geïnspireerd door een internationale beweging: gestart in Canada kent A Way Home pilootprojecten in Antwerpen, Europa en het Noord-Amerikaanse continent. (<https://www.awayhome.eu/>)

In totaal namen 58 personen (dienstverlenende en hulporganisaties, instellingen en politieke vertegenwoordigers) aan 2 plenaire sessies en 2 brainstormingsessies in kleine groepjes van maximum 10 personen. Deze actoren werden uitgenodigd om te reflecteren over 5 onderwerpen gelinkt aan de thuisloosheid van jongeren in Brussel: doelgroep in beeld, zorgcontinuïteit en toegankelijkheid, vroegdetectie en -interventie, duurzame huisvesting en NBMV.

In dit verslag wordt de inhoud van de plenaire sessies en de brainstormsessies samen weergegeven. Deze samenvatting biedt geen volledig verslag van de discussies in de kleine groepjes (namelijk, sommige onderwerpen werden vermeld in verschillende groepen). Om dubbele vermeldingen in de tekst te vermijden, en zonder te willen afdoen aan hun belang, worden deze gezamenlijke thema's meegenomen in het besluit. Het is belangrijk om mee te geven dat het hier gaat om een verslag van een eerste uitwisseling. We gaan verder samen aan de slag om prioriteiten, doelstellingen en acties te bepalen en uit te werken.

1. Doelgroep in beeld

Het BHG beschikt over indicatoren rond (kinder)armoede, jeugdhulp en -bescherming, jonge begunstigden van OCMW-steun of indicatoren rond de vooruitgang van de engagementen van de Brusselse regering om de wooncrisis te bestrijden, ... Deze indicatoren laten echter niet toe om het fenomeen van thuisloze jongeren kwalitatief of kwantitatief in beeld te brengen. De 2-jaarlijkse telling van [Bruss'help](#) laat toe om een 'foto' te nemen van een deel van de thuisloze minderjarigen in het BHG, maar de telling moet op dit vlak nog verbeterd worden. Bijvoorbeeld de gebruikte methodologie laat niet toe om situaties van verborgen thuisloosheid kwantitatief in kaart te brengen, zoals coachsurfing, situaties van overbevolkte en slechte huisvesting, ...

Er bestaan weinig kwantitatieve gegevens die toelaten om het complexe parcours van thuisloze jongeren meer in de diepte te begrijpen, zelfs als we ons beperken tot de werkdefinitie (2020) voorgesteld door de Europese federatie van organisaties die met daklozen werken (FEANTSA). De definitie van thuisloze jongeren is:

“Elke jongere tussen 13 en 26 jaar die dakloosheid, thuisloosheid of onzekere of ongeschikte huisvesting ervaart, zonder ouder, familielid of andere wettelijk voogd.”

De deelnemers identificeerden heel wat mechanismes van kwetsbaarheid die thuisloosheid kunnen veroorzaken en onderstreepten het stijgend risico door een interactie van deze factoren zoals gender, zwangerschap, behoren tot een minderheid, LGTBQI+, barrières tot integratie van migranten (met of zonder verblijfsvergunning), NBMV of slachtoffers van mensenhandel, barrières tot toegang tot sociale

grondrechten van jongeren of hun familie, drugsgebruik en -verslaving, vroegtijdige schooluitval, jongeren met een beperking of een chronische ziekte, jongeren in de prostitutie, slachtoffers van fysiek of psychisch of seksueel geweld, jongeren die hebben deelgenomen aan activiteiten van een terroristische groep, jongeren die al kinderen hebben, ... De kwaliteit van familierelaties speelt uiteraard een grote rol.

Deze diversiteit aan kwetsbaarheidsfactoren draagt ertoe bij dat jongeren onzichtbaar blijven op vlak van wetenschappelijke gegevensverzameling en op vlak van gerichte Brusselse politieke actie naar de doelgroep toe. Heel wat kwalitatief materiaal getuigt nochtans van dit Brussels fenomeen. Zoals de focusgroepen geleid door Benedicte De Muylder met Le Forum en met Martin Wagner (CIRTES-UCL Louvain)¹, of de serie van videogetuigenissen [#incasables](#) gemaakt door Le Forum.

Er bestaat geen gemeenschappelijke academische definitie van een jongere in thuisloosheid. Het roept trajecten op van verschillende weigeringen en/of afwijzingen van aangeboden hulp, blootstelling aan trauma's en stigmatisering, een weigering om sociale normen na te leven die als niet rechtvaardig gezien worden, het niet stellen van hulpvragen, een gevoel van machteloosheid om zich duurzaam in een hulpverleningstraject te engageren, ...

Er bestaat een groep jongeren die bijzonder wantrouwig geworden zijn: door een pijnlijk verleden altijd te moeten uitleggen bij elke aankomst bij elke nieuwe dienst, door verschillende breuken met familie, hulpverleners, vrienden, ... Langs de andere kant kan een situatie van thuisloosheid als heel stigmatiserend beleefd worden door de jongere. Een laatste belangrijk element is dat het parcours van jongeren vaak heel verschillend is van dat van volwassenen thuislozen.

De deelnemers aan de eerste brainstormingsgroep herinneren eraan dat de problematiek van thuisloze jongeren sterk gelinkt is aan de moeilijke toegang tot huisvesting in Brussel. Er is de context van inkomens- en vermogensongelijkheid, moeilijke toegang tot de arbeidsmarkt, en tot sociale en gezondheidsdiensten. Dit alles vaak zonder adequate steun van hun families om welke reden dan ook (psyhiatrische aandoeningen, verslaving, detentie, gescheiden families omwille van migratie, mano, ...). De impact van corona heeft deze kwetsbaarheden nog versterkt.

2. Zorgcontinuïteit en toegankelijkheid van diensten

Organisaties die met jongeren werken ontmoeten heel wat jongeren die hulpverleningsmoe zijn. Bovendien is de toegang tot diensten vaak heel moeilijk of de aangeboden ondersteuning sluit helemaal niet aan bij de behoeftes van de jongeren. Deze jongeren zijn vaak hun motivatie en vertrouwen kwijt tov het systeem (agv vertrouwensbreuk, brutale doorverwijzing tussen diensten, ...) In dit kader herinnert een andere discussiegroep aan de verantwoordelijkheid van elke begeleidings- of huisvestingsdienst: de hulpverlening mag niet beëindigd worden zolang er geen opvolging verzekerd. Diensten mogen geen onvoorbereide doorverwijzingen doen.

De overgang naar de meerderjarigheid is een klassiek breukmoment waar het contact met de gebruikelijke vertrouwenspersonen verloren dreigt te geraken, terwijl continuïteit in deze kritische transitie net zo belangrijk is. Idealiter wordt deze overgang op voorhand voorbereid, net als het contact met een OCMW of met een andere dienst die kan helpen bij het toegang krijgen tot rechten bij de meerderjarigheid. Ook andere kwetsbaarheidsfactoren kunnen de band met hulpverlening

¹ [1] [L'errance racontée par les jeunes](#), Bénédicte De Muylder et Martin Wagener. N° 26 du trimestriel du Forum – Bruxelles contre les inégalités (mars 2020). Les institutions partenaires étaient Abaka, CEMO, SOS Jeunes, @Home 18-24 et Solidarcité.

bemoeilijken o.a. taalbarrières, culturele verschillen, verslavingen, toegenomen digitalisering van onze samenleving, ... Heel wat jongeren rapporteren ook onbeantwoorde behoeftes op vlak van mentale gezondheid.

Als antwoord op deze behoeftes benadrukken de deelnemers het belang van het behouden van en contact zoeken met de natuurlijke en professionele netwerken. In dat kader wordt 'la clinique de la concertation' vermeld als goede praktijk. Een andere goede praktijk is één unieke trajectbegeleider. Wanneer een jongere uitstroomt uit de residentiële hulpverlening of de gevangenis, is continuïteit in de begeleiding cruciaal.

De banden buiten de hulp- en zorgverlening, bijvoorbeeld, culturele uitstappen, vrijetijdsactiviteiten, ontmoetingen met vrienden en het netwerk en zorg dragen voor het uiterlijk, dragen bij tot het versterken van de eigenwaarde.

Ondanks de digitale kloof wordt voorgesteld om meer in te zetten op sociale netwerken en diversifiëring van communicatiemiddelen om het hulpverleningsaanbod bekender te maken.

Emancipatie van jongeren door participatie is cruciaal, bijvoorbeeld door ze te betrekken in de definitie en evaluatie van hun eigen zorgplan, in de voorbereiding van activiteiten, via jongerenraden die een impact hebben op het beleid van de organisatie en waarom ook niet in het opbouwen van deze coalitie?!

Het inzetten van ervaringsdeskundigheid wordt ook vermeld, naast het belang van het creëren van specifieke en zeer laagdrempelige plekken voor jongeren. Zo creëert de vzw Macadam binnenkort een nieuwe labo plek waar jongeren en professionals elkaar kunnen ontmoeten.

3. Vroegdetectie en -interventie

Jongeren en jongvolwassenen die in thuisloosheid leven, worden geconfronteerd met heel wat trauma's. Daarom moet alles op alles gezet worden op dit te vermijden en snel kwetsbaarheden te detecteren en om een gecoördineerde aanpak tussen verschillende diensten te installeren om deze jongeren te ondersteunen. Denken we maar aan de risico's gelinkt aan de drugsgebruik, op seksueel en familiegeweld, enz.

Toegang tot deze (laagdrempelige) begeleiding moet ertoe leiden dat sociale en familiale netwerken van deze jongeren worden versterkt. De diensten die hierbij betrokken moeten worden zijn: clb, scholen, jeugdwerk, straathoekwerk, ocmw's, socio-professionele inschakeling.

Deelnemers merken op dat de tijd om samen te werken en te overleggen vaak ontbreekt. Een volledige cartografie van diensten wordt gevraagd om zo snel mogelijk de netwerken, de behoeftes van jongeren en de antwoorden op deze behoeftes te identificeren (vb <https://amobxl.be/>, Help in Brussels, etc).

Een goede praktijk die wordt voorgesteld is het hebben van een vertrouwenspersoon of coach voor jongeren die in een voorziening verblijven, zodat altijd naar die persoon kan worden gegaan wanneer er een conflict in de voorziening ontstaat.

Sommige diensten stellen voor om pro-actief scholen te contacteren om het aanbod bekend te maken bij het lerarenkorps of bij de leerlingen of om sensibiliseringsacties voor te stellen, vb tegen seksueel geweld. Men onderlijnt het belang van het vermijden van nutteloze doorverwijzingen tussen voorzieningen.

De vzw Bataclan heeft een gids ontwikkeld op basis van input van diensten uit diensten voor personen met een handicap, tewerkstelling, huisvesting, (geestelijke) gezondheid, sociaal werk: http://www.reseaumag.be/IMG/pdf/vade_mecum_du_travail_en_reseau_intersectoriel_final.pdf

Heel wat innoverende praktijken werden voorgesteld, sommige bestaan al, anderen zijn te ontwikkelen of te versterken: Flexibele pleeggezinnen, mobiele equipes zoals [107 précarité](#), ervaringsdeskundigen die in staat zijn om een vertrouwensband te bouwen met jongeren die in kraakpanden of tijdelijke bezettingen verblijven, onvoorwaardelijke onthaalplekken zoals diegene die binnenkort wordt geopend door Macadam, elektronische apps die jongeren toelaten snel de diensten te vinden die ze nodig hebben. [Bru-stars](#) (Brussels netwerk ggz voor kinderen en jongeren) organiseert observatiestages tussen actoren ism met het Kenniscentrum WWZ.

Anderen vragen zich af waarom elke jonge begunstigde van het OCMW niet eenvoudigweg begeleiding krijgt waardoor de jongere zijn/haar huisvesting niet verliest. Of waarom een begeleiding vanaf 16 jaar niet mogelijk is in elk OCMW?

Specifieke vormingen rond vroegdetectie en -interventie in scholen, voorzieningen, ... zou volgens verschillende deelnemers nuttig zijn om taboe dat bestaat rond o.a. thuisloosheid te verminderen.

4. Duurzame huisvesting

Het structureel tekort aan huisvesting in Brussel is onhoudbaar: onbetaalbare huurtarieven en discriminatie op de privémarkt, alsook wachtlijsten en barrières tot sociale huisvesting maken het vinden van een veilige plek praktisch onmogelijk. Een begeleiding vinden die kan helpen bij de toegang tot een huisvesting is zo moeilijk. Bovendien heeft het merendeel van de jongeren, eens de huisvesting gevonden, nog begeleiding nodig bij het zelfstandig leren wonen.

Bij crisissituaties is het moeilijk om organisaties die noodopvang aanbieden via de telefoon te bereiken. Jongeren met een handicap hebben het vaak heel moeilijk om een woning met aanpassingen te vinden die het voor hun mogelijk maakt om zelfstandig te wonen.

Toegang tot huisvesting is ook bijzonder moeilijk voor personen zonder wettig verblijf die zich te vaak tot de bezetting van lege gebouwen moeten wenden als laatste oplossing.

Andere jongeren met een psychiatrische aandoening en/of een verslavingsproblematiek hebben nood aan een begeleiding van het type [Housing First for Youth](#). In Brussel werkt het project [Step Forward](#) van de New Samusocial volgens de principes van Housing first for youth voor jongeren tussen 18 en 25j. De vraag is wel of dit aanbod voldoende is.

Gezamenlijke gegevensverzameling rond dit thema zou kunnen leiden tot een inschatting van hoeveel en welke huisvesting er nodig is voor deze jongeren. Aan Bruss'help wordt gevraagd of een specifieke monitoring van huisvestingsmogelijkheden voor jongeren mogelijk is? Dit punt moet ook in acht worden genomen bij de haalbaarheidsstudie van Bruss'help rond doorverwijzingen naar noodopvang (voorzien voor april 2021).

Er wordt gevraagd om actief op zoek te gaan naar beschikbare huisvesting (zowel sociale verhuurkantoren, privé als bedrijven) en deze te verbinden met jongeren en de reeds bestaande projecten hierrond zichtbaar te maken. Een specifieke sociale huisvestingsmaatschappij voor jongeren zou ideaal zijn.

5. NBMV

De detectie van kwetsbaarheden van NBMV zou een intersectoriële verantwoordelijkheid moeten worden, iedereen zou deze vaardigheid moeten hebben en het zou algemeen gekend moeten zijn naar waar je deze doelgroep doorstuurt. Het aantal wettelijke voogden is onvoldoende en het

toewijzingsproces van een voogd is traag². De toegang tot diensten is zeer moeilijk, o.a. tot huisvesting, opvangplaatsen, ... Deelnemers melden weigeringen om jongeren ten laste te nemen maar er was niet voldoende tijd om dit verder te preciseren. Deelnemers melden heel wat onderbrekingen in trajecten en vragen bijzondere aandacht voor jongeren die in een gelijkaardige kwetsbare situatie zitten zoals NBMV maar niet hetzelfde beschermende statuut hebben (bijv jongeren in transit, jongeren die geen asiel gekregen hebben). De praktijk aan Nederlandstalige kant om begeleiding mogelijk te maken tot 25 jaar moet van naderbij bekeken worden.

De samenwerking tussen eerstelijnspartners moet versterkt worden: jeugdhulp, ocmw's, de crisisopvangsector, straathoekwerkers, sociale eerstelijnsdiensten, dienst voogdij, het opvangnetwerk voor nieuwkomers, ... waarbij de jongeren een actieve partner zijn in hun ondersteuningstraject.

Goede praktijken zouden volgende kenmerken moeten hebben: laagdrempelig, holistisch, op maat en intersectoriële samenwerking. Er bestaat heel wat behoefte om mentale gezondheid bespreekbaar te maken.

Conclusies

De reflectie over gemeenschappelijke anonieme gegevensverzameling over diensten heen moet verdergezet en uitgediept worden. Gegevens over slechte huisvesting zouden de problematiek zichtbaarder kunnen maken alsook meer middelen vrijmaken voor politieke coördinatie. In het bepalen van haar strategie zal de coalitie rekening moeten houden met een brede waaier aan beleidsdomeinen: huisvesting, gezondheid, migratie, jeugdhulp, gelijkheid van kansen, socio-professionele inschakeling, ...

Toch komen er al heel sterke conclusies naar voor uit deze eerste inbreng van deelnemers zoals: Een intersectoriële bi-communautaire cartografie van het geheel van betrokken diensten die een link hebben met thuisloze jongeren alsook een sterke vraag naar de evaluatie van de kennis van dit aanbod door de jongeren. Eerstelijnsactoren hebben ook behoefte om elkaar beter te kennen: om het samen werken te verbeteren, om expertise uit te wisselen, om kennis over vormingen te delen en om doorverwijzingen vlotter te laten verlopen. Heel wat deelnemers hebben het gebrek aan tijd en middelen aangeklaagd om effectief te kunnen samenwerken en overleg te organiseren. Er waren heel wat verwachtingen zowel rond thematisch als verbindend overleg. Alsook de behoefte aan intervisies tussen werkers.

Meer middelen en creatieve oplossingen zijn nodig om de begeleiding op maat van de jongere te versterken zeker in de transitie naar de meerderjarigheid. Langs de andere kant bestaan er al heel wat goede praktijken en innoverende methodes. Meer algemeen bestaat er een probleem van de toegankelijkheid van diensten en duurzame woonformules.

Een laatste rode draad is die van jongerenparticipatie: in het opbouwen van een individueel zorgplan, in het evalueren van de kwaliteit van geboden diensten, alsook in de politieke antwoorden op behoeftes op het terrein als in het aanpakken van vooronderstellingen naar thuisloze jongeren toe. Jongeren moeten de verschillende opties kennen alvorens voor een hulpverleningsaanbod te gaan (nood aan ontwikkeling van elektronische tools, nood aan verschillende laagdrempelige infopunten (24/24h?). Jongeren moeten ondersteuning kunnen krijgen van de vertrouwenspersoon van hun keuze, ze hebben recht op een globale begeleiding waarbinnen transities en doorverwijzingen voorzien en overlegd worden. Tot slot heeft elke jongere een onvoorwaardelijk recht op veilige huisvesting dat hem/haar toelaat om in menselijke waardigheid te leven.

² [jic-nl-2015-2019.pdf \(belgium.be\)](#) Justitie in Cijfers. In 2019 waren er 526 voogden van nbmv actief in België, 308 nederlandstaligen, 218 franstaligen versus 4563 eerste aanmeldingen van jongeren.

Evaluatie en opvolging van de dag

De dag werd afgesloten met een aanmoediging en uitnodiging tot toekomstig overleg vanwege de kabinetten van: Ministers Barbara Trachte en Alain Maron (Brusselse regering), minister Valérie Glatigny (Fédération Wallonie-Bruxelles) en het kabinet van Wouter Beke (Vlaamse regering). Onze vaststellingen werden gedeeld met de Kinderrechtencommissarissen Bernard De Vos en Caroline Vrijens die het werk van de coalitie van harte steunen.

De Back office zal de coalitie ondersteunen in het opzetten van actiegroepen waar heel concreet wordt samengewerkt aan acties om thuisloosheid bij jongeren in het BHG te voorkomen en te beëindigen. Het doel is om institutionele, sectoriële en communautaire tegenstellingen te overstijgen, nieuwe partnerschappen te creëren en om aanbevelingen rond politieke actie te formuleren.

Gegeven haar mandaat wordt aan Bruss'help gevraagd om te overwegen om een tweetalige webpagina voor de coalitie te hosten om de resultaten te bundelen en extern te communiceren.

Uitnodiging om de coalitie of haar back office te versterken

De coalitie bestaat momenteel uit vertegenwoordigers van Bru-stars, Macadam, Iroj Brussel, Bruss'help, Opgroeien. We nodigen zowel de deelnemers als hun eigen professionele netwerk uit om ons te versterken. Deze uitnodiging geldt ook voor de versterking van de Back Office. Tijdens de startvergadering op 22/01 gaven verschillende deelnemers aan hier deel van uit te maken. Het is nog niet te laat om aan te sluiten bij onze beweging. Gebruik de [google form](#) om jouw thematische voorkeuren aan ons door te geven.

Rapport opgemaakt door Fanny Laurent, An Rommel, Nele Coekaerts, Katrien Bonneu, Frank Vanbiervliet.